

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією
Протокол № 21 від 24.04.2023 р.
Голова Приймальної комісії

Олександр ТУРУНЦЕВ

ПРОГРАМА

**вступного випробування (іспиту) до аспірантури
зі спеціальності 231 Соціальна робота**

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

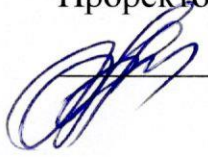
Галузь знань: 23 Соціальна робота

Спеціальність: 231 Соціальна робота

Освітньо-наукова програма: Соціальна робота

**На основі: освітнього ступеня магістра
(освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста)**

ПОГОДЖЕНО

Проректор з наукової роботи
 Наталія ВІННІКОВА

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Вченої ради
Факультету психології, соціальної
роботи та спеціальної освіти
Протокол № 2 від 15 березня 2023 р.
Голова Вченої ради
 Наталія КЛІШЕВИЧ

Київ – 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Опис програми. Програма вступного іспиту передбачає визначення рівня готовності здобувачів до навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти.

Метою вступного іспиту є визначення глибини знань з теорії соціальної роботи та соціальних технологій, професійних умінь та навичок, виявити наукові інтереси і потенційні можливості претендента в сфері науково-дослідницької роботи.

Завдання:

1. Визначити сформованість у вступників теоретичних знань з соціальної роботи, рівня володіння базовими поняттями та категоріями соціальної роботи, розуміння їх сутності.

2. Оцінити вміння вступників аналізувати та пояснювати причини соціальних явищ, розпізнавати кризові стани особистості, її психологічні та соціальні проблеми, визначати шляхи їх розв'язання.

3. З'ясувати наявність у вступників навичок і умінь застосування знань із соціальної роботи для вирішення професійних завдань.

Вступник повинен виявити глибокі знання програмного змісту теоретичних дисциплін, мати уявлення про фундаментальні праці, що є значущими в галузі соціальної роботи, орієнтуватися в проблематиці наукових дискусій і поглядів, логічно викладати матеріал, показати навички володіння понятійно-категоріальним апаратом, проявити здатність до аналізу досліджуваного матеріалу, вільно оперувати науковими фактами.

Під час вступного іспиту оцінюються уміння: визначати комплексні проблеми соціальної роботи, які виникають, коли наявних знань недостатньо для вирішення конкретного завдання; застосовувати теорії, закономірності, принципи, які розкривають розвиток і соціалізацію особистості, розвиток соціальних груп та громад, проблеми соціальної дезадаптації та соціального виключення, формування складних життєвих обставин, зміст, моделі, технології, форми і методи соціальної роботи; розробляти й упроваджувати інноваційні технології, спрямовані на підвищення якості життя особистості, громади, суспільства; застосувати загальнонаукові методи та методи соціальних, соціально-педагогічних і психологічних досліджень у постановці дослідницьких завдань та їх реалізації

Форма проведення іспиту – усний. Кількість питань у білеті – три. Питання сформульовані відповідно до завдань випробування. Білет із питаннями до вступного випробування структуровано з урахуванням трьох видів засвоєння навчального матеріалу: репродуктивного, алгоритмічного, інноваційного (творчого). Вони узгоджуються з трьома рівнями розвитку пізнання: рівень знайомства; рівень практичного застосування отриманих знань згідно з заданим алгоритмом; інноваційний рівень, який передбачає рівень самостійно виконаних операцій, окремих дій та діяльності у цілому в умовах відсутності готового алгоритму (в нестандартних ситуаціях).

Тривалість підготовки – 30 хв.

Оцінювання: мах 100 балів.

Критерії оцінювання знань та шкала оцінювання

Кількість балів (max - 100)	Критерії
90 – 100	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
82 – 89	Виставляється за ґрунтовні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач.
75 – 81	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
69 – 74	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
60 – 68	Виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, за слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
1 – 59	Виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Сутність соціальної роботи як виду професійної діяльності, соціального інституту та науки. Історичний розвиток розуміння сутності соціальної роботи. Сучасні визначення соціальної роботи. Співвідношення понять «Соціальна робота», «Соціальний захист», «Соціальна допомога», «Соціальна підтримка», «Соціальне забезпечення». Сучасні підходи до розуміння мети, завдань, функцій, видів та напрямів (сфер) соціальної роботи. Предмет і завдання соціальної роботи як науки. Провідні категорії соціальної роботи. Практика соціальної допомоги та благодійності як підґрунтя становлення професійної соціальної роботи. Соціальна допомога, соціальний захист та благодійність в історії людства. Соціальна робота в системі наук. Соціальна робота як вид професійної діяльності. Зміст понять і категорій соціальної роботи. Характеристика категорій клієнтів соціальної роботи. Суб'єкти соціальної роботи. Рівні соціальної роботи. Ресурси та ресурсне забезпечення соціальної роботи. Сутність поняття «теорія соціальної роботи». Класифікація теорій соціальної роботи. Компоненти соціально-педагогічної теорії соціальної роботи. Сучасні теорії соціальної роботи. Об'єкт і суб'єкт практичної соціальної роботи. Надавачі та отримувачі (користувачі) соціальних послуг та втручання, соціальні працівники (фахівці, волонтери) та клієнти й їх оточення як суб'єкти соціальної роботи. Функції і професійні ролі соціального працівника. Цінності сучасної соціальної роботи. Етичні принципи соціальної роботи

ГЕНЕЗА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Основні етапи становлення професійної соціальної роботи зарубіжних країнах. Передумови зародження професійної соціальної роботи в Західній Європі та Північній Америці. Історичні передумови виникнення соціальної роботи в Україні. Соціальна спрямованість діяльності церковних, козацьких та братських громад. Практика суспільної підтримки у X – XII ст. Утвердження державно-адміністративних підходів до суспільної та приватної опіки в XVIII – XIX ст. Історія становлення церковно-монастирської та приватної благодійності в Україні у XVIII – XIX ст. Діяльність земств щодо підтримки незахищених категорій населення. Розвиток соціальної роботи у другій половині XX – на початку XXI ст. Генеза державної системи соціального захисту населення у 70-90-х рр. XX ст. Розвиток соціальної роботи у XXI ст. Сучасний стан соціальної роботи в світі. Функції соціальної роботи. Принципи соціальної роботи.

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Основні етичні категорії соціальної роботи. Принципи етики соціальної роботи. Професійно-етичний кодекс як підґрунтя поведінки соціального працівника. Стереотипи у професійній діяльності соціального працівника та етичні установки щодо їх подолання.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Сутність технологій соціальної роботи. Базові технології соціальної роботи. Роль та місце психологічних методів в технологіях соціальної роботи. Роль та місце соціологічних методів в технологіях соціальної роботи. Сутність поняття «організаційні форми соціальної роботи». Соціальна діагностика в технологіях соціальної роботи. Технологія соціальної експертизи. Технології проектування в соціальній роботі. Технології соціальної профілактики та адаптації. Технології соціальної реабілітації та терапії. Технології групової роботи. Технології консультування та посередництва. Технології зв'язку з громадськістю. Соціально-педагогічні технології в соціальній роботі. Технології соціальної роботи з сім'єю. Технології соціальної роботи з людьми літнього віку. Технології соціальної роботи з дезадаптованими дітьми і підлітками. Технології соціальної роботи з молоддю. Технології соціальної роботи з особами з інвалідністю. Технології організації волонтерської діяльності.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З РІЗНИМИ ГРУПАМИ КЛІЄНТІВ

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як суб'єкти реалізації соціальної політики щодо цільових груп, які потребують соціальної підтримки. Соціальні послуги для різних груп клієнтів у системі соціальної роботи. Особливості запобігання стигматизації та дискримінації різних груп клієнтів. Специфіка соціальної роботи з тяжкохворими особами, які перебувають на довготривалому лікуванні у стаціонарі. Соціальна робота з невиліковно хворими клієнтами. Основні механізми попередження факторів наркотизації та наркоманії у підлітковому і молодіжному середовищі. Соціальна робота з різними групами дітей та молоді (діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування; діти і підлітки, які перебувають у конфлікті з законом; діти і молодь з різними видами девіантної поведінки). Соціальна робота з інвалідами. Соціальна робота з людьми поважного віку.

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Адвокаційна діяльність соціального працівника в Україні. Правові аспекти адвокації в галузі соціальної роботи в Україні. Зміст понять «адвокаційна діяльність», «адвокаційна кампанія». Класифікація методів адвокації. Методи і прийоми обробки експертної інформації. Соціальні інновації, види, особливості. Інноваційна діяльність, інноваційний процес та інноваційний потенціал особистості. Соціальна експертиза. Інституційно-правові основи соціальної експертизи. Стратегії мотиваційного консультування та етапи зміни поведінки.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

1. Визначити й охарактеризувати основні етапи становлення професійної соціальної роботи в зарубіжних країнах та Україні.
2. Визначити об'єкти і суб'єкти соціальної роботи та стисло їх охарактеризувати.
3. Визначити основні механізми попередження наркотизації та наркоманії у підлітковому і молодіжному середовищі.
4. Визначити особливості соціальної роботи щодо запобігання стигматизації та дискримінації різних груп населення.
5. Визначити предмет і завдання соціальної роботи як науки.
6. Визначити роль та місце психологічних методів у технологіях соціальної роботи.
7. Визначити сутність соціальної роботи як виду професійної діяльності, соціального інституту та науки.
8. Визначити сутність технологій соціальної роботи з різними типами сімей.
9. Окреслити роль та місце соціологічних методів в технологіях соціальної роботи.
10. Окресліть тенденції розвитку соціальної роботи у ХХІ ст.
11. Охарактеризувати види соціальних послуг для різних груп населення.
12. Охарактеризувати етичні принципи соціальної роботи.
13. Охарактеризувати особливості розвитку державної системи соціального захисту населення у 70-90-х рр. ХХ ст.
14. Охарактеризувати принципи соціальної роботи.
15. Охарактеризувати професійно-етичний кодекс як нормативне підґрунтя поведінки соціального працівника.
16. Охарактеризувати соціальної допомогу та благодійність як підґрунтя становлення професійної соціальної роботи.
17. Охарактеризувати соціальну роботу як вид професійної діяльності
18. Охарактеризувати цінності сучасної соціальної роботи.
19. Проаналізувати здобутки реформи сфери соціальних послуг в умовах децентралізації.
20. Проаналізувати функції соціальної роботи.
21. Проаналізувати функції та професійні ролі соціального працівника.
22. Розкрити зміст адвокаційної діяльності соціальних працівників в Україні.
23. Розкрити зміст понять «соціальна робота», «соціальний захист», «соціальна допомога», «соціальна підтримка», «соціальне забезпечення».
24. Розкрити зміст провідних категорій соціальної роботи.
25. Розкрити зміст соціальної роботи з особами з інвалідністю в Україні.
26. Розкрити зміст технології соціального консультування.
27. Розкрити особливості соціальної роботи з різними групами дітей та молоді (оберіть дві категорії: діти-сироти та діти, позбавлені

батьківського піклування; неповнолітні, які перебувають у конфлікті із законом; діти й молодь із різними видами девіантної поведінки; особи з інвалідністю).

28. Розкрити роль та значення соціальної роботи в системі наук.

29. Розкрити специфіку соціальної роботи з невиліковно хворими особами.

30. Розкрити специфіку соціальної роботи з тяжкохворими особами, які перебувають на довготривалому лікуванні у стаціонарі.

31. Розкрити стереотипи у професійній діяльності соціального працівника та визначити етичні установки щодо їх подолання.

32. Розкрити сутність групової соціальної роботи.

33. Розкрити сутність та види організаційних форм соціальної роботи.

34. Розкрити сутність технології організації волонтерської діяльності.

35. Розкрити сутність технології проектування в соціальній роботі.

36. Розкрити сутність технології соціального посередництва.

37. Розкрити сутність технології соціальної експертизи.

38. Розкрити сутність технології соціальної профілактики.

39. Розкрити сутність технології соціальної реабілітації.

40. Розкрити сучасне розуміння мети, завдань, функцій та напрямів (сфер) соціальної роботи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за ред. І. Д. Зверевої. Київ – Симферопіль : Універсум, 2014. 536 с.
2. Іванова І. Б. Методи соціальної роботи (на основі Державних стандартів соціальних послуг) : навч. посібник / І. Б. Іванова. К. : Університет «України», 2018. 302 с.
3. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота: теорія і практика : навч. посіб. 2–е вид. К. : Каравела, 2018. 368 с.
4. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. 1. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с.
5. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 (Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми) / А. В. Аносова, О. В. Безпалько, Т. П. Цюман та ін. / За заг. ред.: Т. В. Журавель, З. П. Кияниці. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 352 с.

Додаткова

1. Вайнола Р. Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика : навч. посіб. / за ред. С. О. Сисоєвої. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. 134 с.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремінь. Київ – Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
3. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
4. Лукашевич П., Шандор Ф. Соціологія соціальної роботи: теорія та практика: підручник. М ; ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : РІК-У, 2018. 231 с.
5. Менеджмент волонтерських програм: посібник для підготовки менеджерів волонтерських програм / За заг. ред. Т.І. Сила, Т.Л. Лях; авт. кол.: Т. Журавель, Т. Лях, К. Пуха та ін. К.: Обнова-компані, 2020. 174 с.
6. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи : курс лекцій. Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.
7. Семигіна Т. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. №1. С. 70-86.
8. Семигіна, Т. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с.
9. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. К.: Наук. світ, 2003. 233 с.
10. Теорії і методи соціальної роботи : підручник для студ. вищ. навч. закладів / за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. 3–е вид. К. : Академвидав, 2012. 328 с.